

Barbers Violconcert en de Zevende van Beethoven

Alexei Ogrintchouk dirigent
Isabelle van Keulen viol

 12.05 Enschede
13.05 Apeldoorn
14.05 Utrecht
16.05 Zwolle
20.05 Arnhem
21.05 Nijmegen

programma

Ludwig van Beethoven
(1770-1827)

Uit: **Die Geschöpfe des Prometheus** opus 43
Ouverture
Finale

Samuel Barber
(1910-1981)

Violconcert opus 14
Allegro
Andante
Presto in moto perpetuo

Ludwig van Beethoven

Symfonie nr. 7 opus 92 in A*
Poco sostenuto – Vivace
Allegretto
Presto
Allegro con brio

* met Wolfgang App

phion

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

toelichting

Als je de gedrongen en hoekige gestalte van Beethoven ziet op de diverse schilderijen, kun je je nauwelijks voorstellen dat hij iets had met dans. Toch schreef hij talloze menuetten, ländlers en Duitse dansen voor de Weense balzalen. Zelfs een avondvullend ballet vond een plek in zijn oeuvre. En zijn 'swingende' *Zevende Symfonie* spreekt voor zich.

Enige ballet

Ludwig van Beethoven heeft zijn leven lang een moeizame relatie met het theater gehad. Naast wat muziek voor enkele toneelstukken, bracht hij het maar tot één opera. En ook zijn bemoeienis met het ballet heeft maar één werk opgeleverd, dat, in tegenstelling tot de opera *Fidelio* goeddeels vergeten is. Toch was het niet de minste die de grote componist om balletmuziek vroeg. De Italiaan Salvatore Viganò was een van de bekendste dansers en choreografen van zijn tijd. Hij was werkzaam in Wenen toen aartshertogin Maria Theresia hem vroeg een ballet te ontwerpen voor het keizerlijke Burgtheater. De dansmeester maakte een mooi allegorisch ballet over de mythe van Prometheus die het vuur van de goden stal en het aan de pas geschapen mens gaf om zich verder te ontwikkelen. Om te zorgen dat de balletmuziek van topkwaliteit zou zijn, wendde hij zich voor de begeleiding tot Beethoven. *Die Geschöpfe des Prometheus* was een enorm succes en werd maar liefst twintigmaal uitgevoerd, voor die tijd een uitzonderlijk aantal. Maar daar bleef het bij. Op de ouverture na verdween het ballet op de achtergrond. Zozeer zelfs dat scenario en choreografie verloren gingen. We kunnen hooguit in grote lijnen het verhaal enigszins reconstrueren omdat er enkele recensies van

de première bewaard zijn gebleven die een globale beschrijving van de handeling geven. In onze dagen rest ons slechts de muziek die helaas maar zelden te horen is. Al moet gezegd dat, naast de ouverture, ook het slot zeer bekend in de oren klinkt. Want het thema daaruit hergebruikte Beethoven enkele jaren daarna als basis voor de finale van zijn '*Eroica*'-symfonie.

Dansende symfonie

In de zomer van 1812 ging het Beethoven behoorlijk voor de wind. De financiële dip van 1811, waarbij in Wenen de inflatie was opgelopen tot tachtig procent, was hij aardig te boven gekomen. Dat kwam mede doordat hij zich rond die tijd de beroemdste levende componist van Europa mocht noemen en het geld binnenstroomde. En Beethoven was mogelijk weer eens verliefd. Ditmaal was Antonie Brentano het onderwerp van zijn gevoelens. Tot een echte relatie is het nooit gekomen, temeer daar zij getrouwd was, maar ze zijn jarenlang innig bevriend geweest en tussen 1811 en 1823 droeg Beethoven verscheidene van zijn composities aan haar op. Zo ook de *Zevende Symfonie* die hij in 1812 voltooide en aan haar wijdde met de woorden: 'Meiner hochverehrten Freundin Antonie Brentano von Beethoven'.

In de zomer van 1812 ging het Beethoven behoorlijk voor de wind. Rond die tijd mocht hij zich de beroemdste levende componist van Europa noemen.

Een mooie gelegenheid om de symfonie uit te voeren was een benefietconcert voor de gevallenen in de slag bij Hanau, waar Napoleon, vlak daarvoor verslagen in de volkerenslacht bij Leipzig, opnieuw op de geallieerde legers was gestuit. Het succes van het concert was enorm, temeer daar het programma een ander patriottisch werk van Beethoven bevatte met de titel *Wellingtons Sieg*. Dat was een bombastisch muzikaal verslag van de overwinning die de Engelse generaal Wellington in Spanje op een van Napoleons legers had behaald. De recensent van de Allgemeine musikalische Zeitung prees het werk aan als 'de meest bevallige en melodierijke symfonie die Beethoven heeft geschreven.' Die melodische rijkdom, gekoppeld aan het vrolijke karakter van het werk met zijn aanstekelijke en soms opzweepende ritmes, waren voor Richard Wagner aanleiding om de symfonie als de 'apothese van de dans' te betitelen. Hierdoor geïnspireerd hebben diverse choreografen de muziek aangegrepen om er een ballet op te maken, waaronder in 1986 de spraakmakende versie van Toer van Schayk voor Het Nationale Ballet.

Te simpel

Er zijn heel wat composities geschreven die in eerste instantie als onspeelbaar werden beschouwd. Het *Vioolconcert* van Samuel Barber is een van de weinige werken waar het omgekeerde mee gebeurde. Aanleiding was de Russisch-Amerikaanse violist Iso Briselli die, onder de hoede van de steenrijke industrieel en filantroop Samuel Fels, was uitgegroeid tot één van de grote vioolvirtuozen van de Verenigde Staten. Voor hem schreef Barber, op verzoek van Fels, een nieuw vioolconcert. Al snel waren er twee delen klaar, maar het resultaat

viel Briselli niet mee. Hij had gehoopt op een echt bravourestuk waarmee hij kon schitteren op het podium, maar wat hij kreeg was lyrische muziek die hij veel te simpel en technisch te eenvoudig vond. Zijn vioolleraar stelde voor het geheel te 'hercomponeren' maar dat weigerde Barber resoluut. Wel kwam hij Briselli tegemoet met een snel en briljant derde deel in de vorm van een 'perpetuum mobile', maar ook dat vond geen genade

Een grote spanningsboog, waardoor de muziek een enorme weelde en diepgang krijgt.

in de ogen van de violist. Opnieuw kreeg Barber enige suggesties om de muziek te verbeteren, maar ook nu ging hij er niet op in. Erger nog, hij blies de hele samenwerking af, veranderde geen noot en liet de première over aan Albert Spalding met het Philadelphia Orchestra onder Eugene Ormandy. Die eerste uitvoering was een enorm succes en maakte het *Vioolconcert* tot een van de meeste geliefde soloconcerten van Amerikaanse bodem. Inderdaad vraagt Barber in zijn *Vioolconcert*, op wat passages na in het snelle laatste deel, geen uitzonderlijke technische hoogstandjes van de solist. Wat hij wel vraagt is een uiterste concentratie om de uitgesponnen melodische lijnen van het begin tot het einde als één grote spanningsboog te laten klinken, waardoor de muziek een enorme weelde en diepgang krijgt. Voor de violist geen eenvoudige opgave. Daarmee vergeleken is de korte, virtuoze finale bijna ontspanning.

biografie

Alexei Ogrintchouk

De Nederlands-Russische dirigent Alexei Ogrintchouk geeft al vanaf zijn dertiende concerten als hoboïst in Rusland, Europa en Japan. Hij studeerde af aan de befaamde Gnessin Staatsacademie voor Muziek in Moskou en het Parijse conservatorium en won een aantal internationale concoursen, waaronder op 19-jarige leeftijd de prestigieuze CIEM International Competition in Genève. Daarnaast was hij de winnaar van de Europese Juventus-prijs in 1999, tweemaal de "Victoires de la Musique Classique" in Frankrijk in 2002, de Triumph Prize in Rusland in 2005 en de Borletti Buitini Trust Award in 2007. Bovendien maakte hij deel uit van de prestigieuze Rising Stars en BBC New Generation Artists-programma's.

Als dirigent stond Alexei Ogrintchouk onder andere voor het Mariinsky Orkest, St. Petersburg Symphony Orchestra, Orchestre Philharmonique de Monte-Carlo, Brussels Philharmonic, Orchestre National des Pays de la Loire, Lahti Symphony Orchestra, Phion, Orkest van Gelderland en Overijssel, Camerata

RCO (Koninklijk Concertgebouw Orkest), Concertgebouw Kamerorkest, Amsterdam Sinfonietta, KREMERata Baltica, Orchestre de Chambre de Lausanne, Orchestre de Chambre de Genève en het Verbier Festival Orkest. Alexei Ogrintchouk is met ingang van seizoen 2023/2024 benoemd tot chef-dirigent van Phion. Dit is zijn eerste positie als chef-dirigent.

Alexei Ogrintchouk blijft ook verbonden aan het Koninklijk Concertgebouworkest, waar hij sinds augustus 2005 eerste solohoboïst is. Daarvoor bekleedde hij vanaf zijn twintigste dezelfde functie bij het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Als charismatische en technisch briljante hoboïst heeft hij gesoleerd bij de beroemdste orkesten van de wereld onder de grootste dirigenten. Alexei Ogrintchouk werd in 2011 als opvolger van Maurice Bourgue benoemd tot hoofdvakdocent aan de Haute Ecole de Musique de Genève. Hij is sinds 2010 gastdocent aan het Koninklijk Conservatorium van Den Haag en geeft wereldwijd masterclasses.

biografie

Isabelle van Keulen

Ze mag dan bij het grote publiek bekend zijn als jurylid van Maestro, maar welbeschouwd is dat slechts een klein onderdeel van de omvangrijke carrière van Isabelle van Keulen, al vele jaren een van Nederlands internationaal beroemde topviolisten.

Haar winst als zeventienjarige bij de Eurovision Young Musicians Competition in 1984 was het begin van een glansrijke en veelzijdige carrière, niet alleen op viool, maar ook op altviool. Ze trad op met vrijwel alle gerenommeerde orkesten waaronder het Koninklijk Concertgebouworkest en de Berliner Philharmoniker. Ze gaf talloze recitals met onder anderen Hannes Minnaar, Christianne Stotijn en haar vaste muzikale partner Ronald Brautigam. Ze was in 1997 oprichter van het Delft Chamber Music Festival dat ze tot 2006 met groot enthousiasme leidde.

Tegenwoordig is ze artistiek leider van de Deutsche Kammerakademie Neuss. Ze was lid van het Leopold String

Trio, artistiek leider van het Noors Kamerorkest en met het Isabelle van Keulen-Ensemble verkende ze de wereld van de tango.

Isabelle van Keulen maakte een groot aantal cd-opnames met onder andere de complete vioolsonates van Beethoven en Prokofjev.

Maar ook het moderne repertoire ligt haar na aan het hart. Zo speelde ze soloconcerten van onder anderen Goebaidoelina, Auerbach en het speciaal voor haar gecomponeerde *Violconcert* van Erkki-Sven Tüür. Sinds 2012 is Isabelle van Keulen werkzaam als professor voor viool, altviool en kamermuziek aan de Hochschule Luzern.

VRIENDEN
VAN PHION

Word Vriend en maak bijzondere concerten mede mogelijk

phion.nl/wordvriend

phion

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

Koop je
kaarten op
phion.nl

START VERKOOPT 23/24

phion

Orkest van
Gelderland
& Overijssel

Binnenkort in de concertzaal

Nieuwsgierig wat er binnenkort speelt?

Kijk op phion.nl voor meer informatie én alle concerten, en schrijf je in voor onze nieuwsbrief, dan blijf je automatisch op de hoogte.

02.06-11.06

Vier jaargetijden, twee werelddelen

De vier jaargetijden volgens Vivaldi en Piazzolla gearrangeerd tot één wervelende voorstelling. Een intiem kamermuziekconcert bij de kleinere podia in Gelderland en Overijssel.

16.06-29.06

In de ban van Bannink

Een ode aan het muzikale genie Harry Bannink. Een feest der herkenning voor de hele familie. Met een speciaal festivalweekend in Enschede.

Seizoen 2023-2024

We kijken uit naar een gevarieerd seizoen met vertrouwde geluiden en muzikale avonturen met onder meer het 'Phion pakt alles Beethoven-festival', een muzikale reis door het leven van Maria Callas en erkende toptalenten als Liza Ferschtman, Véronique Gens en Thomas Beijer.

Met dank aan:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Apeldoorn, Arnhem, Enschede en Nijmegen, Familie Heersink Innovatie Fonds, Paul Pella Fonds, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden van Phion, Aldino Moda, Appeldoorn, Bömer Engineering services, Koninklijke Burgers' Zoo, Den Hartog Heuff notarissen, Dirkzwager, Eshgro, Heutink Foundation, INN'Twente, Landgoed De Wilmersberg, Regalis, Van 't Hof Schoonmaak en ZON Zwolle.

Phion steunen middels partnerschap? Kijk voor meer informatie op phion.nl bij Steun.